

Zakażenia układu moczowego, śródmiąższowe zapalenie nerek

Dr hab. n. med. Jolanta Gozdowska

**Klinika Medycyny Transplantacyjnej, Nefrologii
i Chorób Wewnętrznych
Warszawski Uniwersytet Medyczny**

Definicja

ZUM → Obecność drobnoustrojów w drogach moczowych położonych powyżej zwieracza pęcherza moczowego (bakterie, grzyby, wirusy, prątki)

Bakteriomocz → obecność bakterii w wydalonym przez chorego moczu

Leukocyturia

- **Liczba Addisa** → 2.5 - 5.0 mln/doba
- **Liczba Hamburgera** → 1500 - 3000/min
- **8-10 leukocytów w 1 ml świeżego, nie odwirowanego moczu**
  - metoda komorowa
  - metoda paskowa → esteraza leukocytów dodatni- 10 – 20 leukocytów/ml (przydatny jeśli pacjent nie przyjmuje antybiotyku, kwas klawulnonowy- fałszywie dodatni)
- **Jedno pole mikroskopu powiększenie 40 x**
  - > 5 leukocytów wpw mocz nie odwirowany
  - > 10 leukocytów wpw mocz odwirowany

Leukocyturia

leukocyturia „+” posiew	zakażenie układu moczowego
leukocyturia „-” posiew	Jałowy ropomocz

Przyczyny jałowej leukocyturii

- **Drobnoustroje**
  - prątek gruźlicy
  - chlamydia
  - mykoplasma
  - bakterie beztlenowe
  - grzyby
  - wirusy (adenowirusy, Herpes)
  - pasożyty (*Trichomonas vaginalis*)
- **Zapalenia dróg rodnych**
- **Nieinfekcyjne choroby nerek**
  - okzn, ostre i przewlekłe cewkowo-śródmiąższowe zn, choroby układowe (SLE)
- **leczenie steroidami i lekami cytotoksycznymi (cyklofosfamid)**
- **nowotwory układu moczowego**
- **złogi w drogach moczowych**
- **niewydolność krążenia, odwodnienie, gorączka**

Drobnoustroje

stwierdzone w osadzie moczu

bakterie	pałeczki ziarniaki
grzyby	drożdżaki
pierwotniaki pasożyty	rzęsistek pochwowy owsik ludzki przywra

Etiologia ZUM

niewpikłane

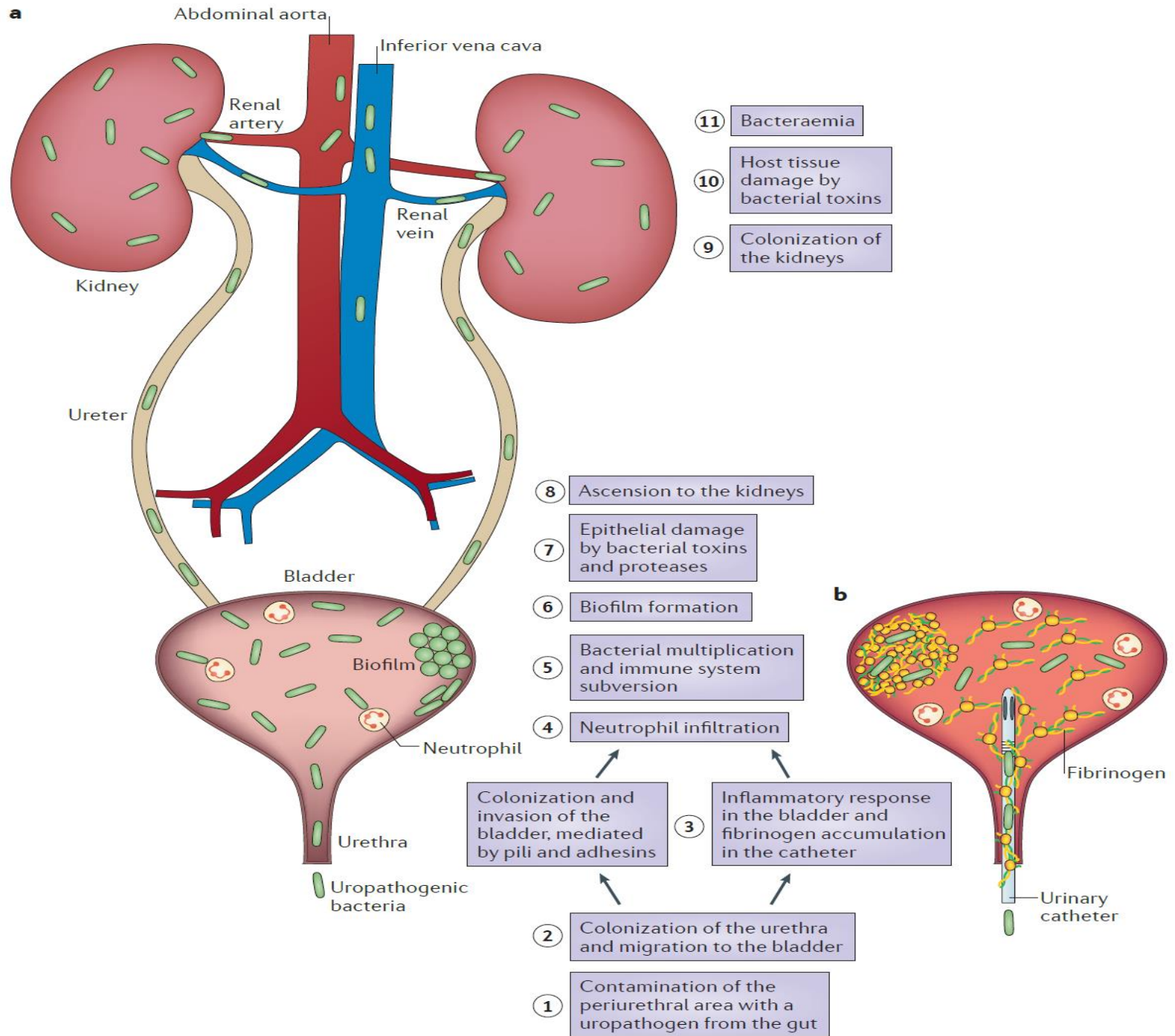
wpikłane

G(-)

<i>Escherichia coli</i>	75-95%	21-54%
<i>Proteus mirabilis</i>	1-4%	1-10%
<i>Klebsiella spp.</i>	1-4%	2-17%
<i>Citrobacter spp.</i>	< 1%	5%
<i>Enterobacter spp.</i>	< 1%	2-10%
<i>Pseudomonas aeruginosa</i>	< 1%	2-19%
Inne	< 1%	6-20%

G(+)

<i>Staphylococcus saprophyticus</i>	0-11%	1-4%
<i>Enterococcus spp.</i>	1-2%	1-23%
inne	< 1%	11%

Podział ZUM

- **Niepowikłane** - młode kobiety, pacjenci bez wrodzonych i nabytych anomalii ukm, bez instrumentacji i zabiegów urologicznych
  - **Powikłane** – (kobiety i mężczyźni) - zakażenia szpitalne, wady wrodzone lub nabyte, kamica, obturacja, instrumentacja, ciąża, cukrzyca, analgetyki, immunosupresja
-

Zakażenie dolnego odcinka dróg moczowych

- Zapalenie pęcherza moczowego
- Zapalenie cewki moczowej

Zakażenie górnego odcinka dróg moczowych

- Ostre odmiedniczkowe zapalenie nerek

Pojęcie	Definicja
Ostre bakteryjne zapalenie pęcherza moczowego	Potwierdzone w posiewie zakażenie układu moczowego (ZUM) patogenem bakteryjnym związane z nagłym wystąpieniem takich objawów, jak: ból przy oddawaniu moczu w połączeniu z różnym stopniem parcia na mocz i zwiększeniem częstości oddawania moczu, krwimocz i pojawienie się nietrzymania moczu lub nasilenie tego objawu
Niepowikłane zakażenie układu moczowego	Zakażenie układu moczowego u zdrowej pacjentki z prawidłowym układem moczowym pod względem anatomicznym i czynnościowym, u której nie występują czynniki zwiększające skłonność do wystąpienia ZUM
Powikłane zakażenie układu moczowego	Zakażenie u pacjentki z co najmniej jednym czynnikiem podwyższonego ryzyka wystąpienia ZUM, który może wpływać na zmniejszoną skuteczność leczenia. Do takich czynników należą: • anatomiczne lub czynnościowe nieprawidłowości układu moczowego (np. kamica, uchyłki, pęcherz neurogenny) • zaburzenia odporności • ciąża • bakterie wielolekooporne
Nawracające zakażenie układu moczowego	Dwa epizody potwierdzonego posiewem ostrego bakteryjnego zapalenia pęcherza moczowego i powiązane objawy w ciągu 6 miesięcy lub 3 epizody w ciągu roku
Bakteriomocz bezobjawowy	Obecność bakterii w moczu, która nie powoduje choroby ani objawów

Diagnostyka

Badanie ogólne moczu: obecność leukocytów, erytrocytów, bakterii, azotynów i esterazy leukocytów w moczu. Test paskowy - test redukcji azotanów (enterococci, *S. saprophyticus*, *Acinetobacter*, *Candida* nie redukują azotanów)- czułość 35%-85%, swoistość 95%.

Znamienny bakteriomocz

- nakłucie nadłonowe → każda liczba drobnoustrojów
- Ostre zapalenie pęcherza u kobiet w okresie przedmenopauzalnym, niebędących w ciąży: $10^3 \geq \text{CFU/ml}$
- Zakażenie układu moczowego u mężczyzn: $\geq 10^3 \text{ CFU/ml}$
- Ostre niepowikłane odmiedniczkowe zapalenie nerek u kobiet: $\geq 10^4 \text{ CFU/ml}$
- Powikłane ZUM: $\geq 10^5 \text{ CFU/ml}$
- Nawracające niepowikłane ZUM u kobiet: $\geq 10^5 \text{ CFU/ml}$
- Pacjenci z objawami ZUM, cewnikowani w sposób ciągły lub przerywany: $\geq 10^3 \text{ CFU/ml}$ - przez świeżo założony cewnik
- Bezobjawowy bakteriomocz u pacjentów cewnikowanych $\geq 10^5 \text{ CFU/ml}$
- Bezobjawowy bakteriomocz u pacjentów bez cewnika moczowego:
  - Kobiety $\geq 10^5 \text{ CFU/ml}$ – dwa posiewy moczu pobrane ze środkowego strumienia
  - Mężczyźni $\geq 10^5 \text{ CFU/ml}$ – jeden posiew moczu
  - Mężczyźni i kobiety $\geq 10^2 \text{ CFU/ml}$ – posiew moczu pobranego przez świeżo założony cewnik

Rekomendacje diagnostyki, terapii i profilaktyki zakażeń układu moczowego u dorosłych

Wydawnictwo sfinansowane ze środków będących w dyspozycji Ministra Zdrowia w ramach programu zdrowotnego pn.: „Narodowy Program Ochrony Antybiotyków na lata 2011-2015”

Dr hab. med. **Michał Holecki**
Prof. dr hab. n. med. **Jan Duława**
Prof. dr hab. med. **Waleria Hryniewicz**
Prof. dr hab. med. **Jacek Imiela**
Prof. dr hab. med. **Marian Klinger**
Mgr **Katarzyna Pawlik**
Dr n. med. **Monika Wanke-Rytt**

Wydawca

Narodowy Instytut Leków, Warszawa

Ostre zapalenie pęcherza

- **Dyzuria-** palący ból w cewce moczowej nasilający się podczas mikcji
- **Częstomocz**
- **Pollakizuria-** bolesne parcie na pęcherz z oddawaniem moczu małymi porcjami
- **Nykturia**
- **Ból nadłonowy lub w dole brzucha**
- **Mimowolne oddawanie moczu**
- **Mocz mętny, czasem krwisty**

Ostre niepowikłane zapalenie pęcherza moczowego u młodych kobiet

**Wykonanie badań laboratoryjnych, w tym badania osadu moczowego i posiewu, nie jest konieczne do rozpoznania-
leczenie ambulatoryjnie, zazwyczaj leczenie empiryczne**

Leki I wyboru

- **kotrimoksazol (trimetoprim + sulfametoksazol) 960 mg (160 mg + 800 mg) 2 x dz 3 -5 dni. Narastająca oporność (!).**
- **trimetoprim 100 mg 2 x dz 3-5 dni**
- **pochodne nitrofuranu: nitrofurantoina 100 mg 2 x dz 5 dni**
- **furazydyna 100 mg 3 x dz 5 dni**
- **fosfomycyna 3000 mg 1x dz jednorazowo**

Ostre niepowikłane zapalenie pęcherza moczowego u młodych kobiet

Leki II wyboru

- **amoksycylina + kwas klawulanowy 625 mg
2 x dz 3-7 dni**
- **cyprofloksacyna 250 mg 2 x dz 3 dni**
- **ofloksacyna 200 mg 2 x dz 3 dni**
- **lewofloksacyna 250 mg 1 x dz 3 dni**

Leczenie zapalenia pęcherza moczowego

- W leczeniu empirycznym niepowikłanego zapalenia pęcherza moczowego **nie należy stosować fluorochinolonów**, rezerwując je dla zakażeń powikłanych lub ciężkich stanów klinicznych
- Leki z grupy fluorochinolonów mają potencjalne niekorzystne profil działań niepożądanych, w tym wydłużenie odstępu QTc, zerwanie ścięgien oraz podwyższone ryzyko rozerwania aorty, co doprowadziło w ostatnich latach do oznakowania tych leków czarnym prostokątem przez FDA.
- Leczenie nawrotów powinno być oparte na wyniku posiewu moczu. Do czasu uzyskania posiewu obowiązuje leczenie empiryczne. Czas leczenia jest taki sam jak w przypadku niepowikłanego zapalenia pęcherza moczowego. Wyjątek stanowią chorzy na cukrzycę- czas leczenia dłuższy (7-14 dni)

Niefarmakologiczna profilaktyka ZUM

- zapewnienie możliwie największej diurezy (>3-4 l),
- częste mikcje,
- unikanie zaparć,
- wypicie szklanki wody przed – i mikcję po stosunku,
- właściwa higiena osobista (unikanie kąpieeli bąbelkowych i dezodorantów intymnych),
- unikanie środków plemnikobójczych,
- sok z żurawiny,
- estrogeny dopochwowe,
- probiotyki- podawanie doustne lub dopochwowe szczepów *Lactobacillus reuteri* oraz *Lactobacillus rhamnosus*.

Tabela 2. Często stosowana douchowa terapia estrogenowa

Postać	Skład	Moc i dawkowanie
Tabletka douchowa	Estradiol półwodny*	10 µg/24 h przez 2 tygodnie, później 10 µg 2-3 x/tydzień
Pierścień douchowy	17β-estradiol	Pierścień 2 mg uwalniający 7,5 µg/24 h przez 3 miesiące (wymieniany przez pacjentkę lub lekarza)
Krem douchowy	17β-estradiol	2 g/24 h przez 2 tygodnie, później 1 g 2-3 x/tydzień
	Sprężony estrogen koński	0,5 g/24 h przez 2 tygodnie, później 0,5 g 2 x/tydzień

Profilaktyka zapalenia pęcherza moczowego

Profilaktyka ciągła nawrotów (2 w ciągu 6 m -cy lub 3 w ciągu roku) w przypadku nieskuteczności postępowania zachowawczego- farmakologiczna (6-12 miesięcy)

- **kotrimoksazol 240 mg 1 x dz lub 3 x tydz**
- **trimetoprim 100 mg 1 x dz**
- **nitrofurantoina 50-100 mg 1 x dz**
- **furazydyna 50-100 mg 1 x dz**
- **cefaklor 250 mg 1 x dz**
- **cefaleksyna 250 mg 1 x dz**
- **norfloksacyna 200 mg 1 x dz**
- **fosfomycyna 3,0 g raz na dobę co 10 dni**

Lek należy przyjmować na noc

Ostre odmiedniczkowe zapalenie nerek

- **ból okolicy lędźwiowej lub brzucha**
- **gorączka i dreszcze**
- **bóle głowy, nudności, wymioty**
- **znużenie**
- **objawy dysuryczne (+/-)**
- **dodatni objaw Goldflamma**

Niepowikłane ostre odmiedniczkowe zapalenie nerek u młodych kobiet (OOZN)

W każdym przypadku OOZN należy wykonać posiew moczu, a w przypadkach wymagających hospitalizacji także posiew krwi

Leki I wyboru –leczenie empiryczne

- **Cyprofloksacyna 500 -750 mg 2 x dz przez 7 dni – 10 dni lub 1000 mg 1 x dziennie przez 7 dni**
- **Lewofloksacyna 250-500 mg 1 x dz przez 7-10 dni lub 750 mg 1 x dz przez 5 dni**

Leki II wyboru

- **cefpodoksym 200 mg 2 x dz przez 10 dni**
- **ceftybuten 400 mg 1 x dz przez 10 dni**

Leki II wyboru stosowane jeżeli znana jest lekowrażliwość patogenu

- **Kotrimoksazol 960 mg 2 x dz przez 14 dni**
- **Amoksycylina z klawulanianem 500/125 mg 3 x dz przez 10-14 dni**

Powikłane ZUM

W każdym przypadku rozpoznania lub podejrzenia powikłanego ZUM należy wykonać badania podstawowe (m.in. morfologię krwi obwodowej, CRP, badanie ogólne moczu), posiewy moczu oraz ocenić czynność nerek (stężenie kreatyniny i wielkość przesączania kłębuszkowego)

Leczenie empiryczne

- fluorochinolony
- aminopenicyliny z inhibitorem betalaktamazy
- cefalosporyny III generacji – cefotaksym, ceftriakson
- aminoglikozydy

Antybiotyki rekomendowane do leczenia empirycznego w przypadku niepowodzenia terapeutycznego lub ciężkiego stanu klinicznego chorego

- fluorochinolony (gdy nie były stosowane wcześniej)
- piperacylina/tazobaktam
- cefalosporyna III generacji, aktywna wobec *Pseudomonas aeruginosa* – ceftazydym
- karbapenemy

czas leczenia wynosi średnio 7-14 dni do 21 dni

Powikłane ZUM

- W razie nieskuteczności leczenia empirycznego oraz niedostępności wyników posiewu moczu zaleca się podanie antybiotyku o szerokim spektrum działania i aktywności wobec *Pseudomonas* lub *Proteus* (cefalosporyny III generacji, piperacylina/tazobaktam, karbapenemy w połączeniu z aminoglikozydem lub bez)
- Podstawowe znaczenie ma interwencja urologiczna, mająca na celu usunięcie przeszkody w odpływie moczu lub innych nieprawidłowości w drogach moczowych (w takiej sytuacji leczenie przeciwdrobnoustrojowe jest postępowaniem uzupełniającym)
- Leczenie szpitalne zaleca się w razie współistnienia chorób powodujących upośledzenie odporności, stwierdzenia nieprawidłowości w obrębie dróg moczowych, niewydolności nerek, ciąży, braku współpracy, współistnienia innej ciężkiej choroby, nasilenia dolegliwości mimo leczenia oraz jakichkolwiek wątpliwości diagnostycznych
- W razie braku poprawy w ciągu 48-72 godzin należy zmodyfikować leczenie przeciwdrobnoustrojowe zgodnie z wynikiem antybiogramu

Bezobjawowy bakteriomocz

Leukocyturia współistniejąca z bezobjawowym bakteriomoczem nie stanowi wskazania do leczenia przeciwdrobnoustrojowego kobiet niebędących w ciąży

Nie zaleca się leczenia bezobjawowego bakteriomoczu:

- u chorych na cukrzycę,
- u osób w podeszłym wieku ,
- u chorych z uszkodzeniem rdzenia kręgowego,
- u chorych z cewnikiem w drogach moczowych
- u biorców przeszczepu nerki

Bezobjawowy bakteriomocz- wskazanie do antybiotykoterapii:

- **ciąża** (u ciężarnych, u których stwierdzono bezobjawowy bakteriomocz w I trymestrze ciąży, istnieje ponad 50% prawdopodobieństwo rozwoju OoZN w III trymestrze. Zwiększone jest także ryzyko porodu przedwczesnego i małej masy urodzeniowej dziecka),
- **planowany zabieg urologiczny** (leczenie antybiotykiem zgodnym z posiewem moczu należy rozpocząć wieczorem w przeddzień zabiegu i kontynuować tylko w razie planowanego pozostawienia cewnika w drogach moczowych)

ZUM w ciąży

- Częstość występowania bakteriurii w ciąży jest podobna do kobiet nieciążarnych, nawroty częstsze
- Ostre zapalenie pęcherza moczowego- 1-2%
- Ostre odmiedniczkowe zapalenie nerek- 0,5-2%
- Bezobjawowa bakteriuria 2,5-15%, we wczesnej ciąży, nie leczona powoduje u 30-40% kobiet objawowe zapalenie dróg moczowych w ostatnim trymestrze ciąży, leczona ASB redukcja objawowego ZUM o 70-80%.

Zakażenie układu moczowego w ciąży jest ryzykiem powikłań:

- U matki- niedokrwistość, nadciśnienie tętnicze, stan przedrzucawkowy
- U płodu- poród przedwczesny, niska masa urodzeniowa, śmiertelność okołoporodowa

Bezobjawowa bakteriuria w ciąży

- Dwukrotnie w posiewie moczu ten sam patogen $>10^5$ cfu/ml, nie stosować testu paskowego
- Zaleca się badanie wszystkich kobiet w ciąży w kierunku bezobjawowej bakteriurii **12-16 tydzień ciąży** lub 1 wizyta prenatalna, w przypadku stwierdzenia wyniku dodatniego rutynowo co miesiąc do końca ciąży, ujemny wynik- dalszy skrining wskazany w grupach ryzyka (cukrzyca, wady dróg moczowych)
- Leczenie (FDA B)- nie stosować jednej dawki
  - Amoksycyklina 500 mg co 8 godzin przez 3-7 dni
  - Cefaleksyna 500 mg co 12 godzin przez 3-7 dni
  - Fosfomycyna 3 g jednorazowo
  - Amoksycyklina/kwas klawunalowy 500 mg co 8 godzin przez 3-7 dni
  - Nitrofurantoina 100 mg co 12 godzin przez 5 dni w II i III trymestrze

Bezobjawowa bakteriuria w ciąży

- **Po 7 dniach od zakończenia leczenia kontrolny posiew, następnie raz w miesiącu**
- **U 30% ciężarnych niepowodzenie leczenia bezobjawowej bakteriurii- utrzymująca się lub nawracająca**
- **W powtórzonym posiewie ten sam patogen- ponowna terapia przedłużona lub zmiana, jeśli po 2-3 kursach leczenia utrzymuje się ASB przewlekłe Nitrofurantoina 50-100 mg na noc przez cały okres ciąży, posiew na początku III trymestru**
- **Nawrót- pierwszy posiew po leczeniu dodatni ale inna flora lub powtórzony posiew ujemny a następny dodatni tą samą lub inną florą- leczenie ASB jak pierwszy rzut, nie stosować profilaktyki w nawrotach (brak danych)**

Leki bezpieczne w ciąży

- **Penciliny (z inhibitorami beta-laktamazy), cefalosporyny, aztreonam**
- **Meropenem, ertapenem, doripenem**
- **Fosfomycyna**
- **Nitrofurantoina- nie stosować w I trymestrze**
- **Trimetoprim/sulfametoksazol- nie stosować w I trymestrze i przed porodem**
- **Nie stosować aminoglikozydów, fluorochinolonów, tetracyklin**

Fitoterapia jako leczenie wspomagające

Zapobieganiu nawrotom zakażeń dróg moczowych, tworzenia biofilmu

- **Środki roślinne zawierające glikozydy fenolowe (pochodne hydrochinonu)**
  - liść mącznicy lekarskiej (około 12% arbutyny)
  - liść borówki brusznicy (około 7% arbutyny)
- **Środki roślinne zawierające olejki eteryczne zawarte w**
  - owocach jałowca, owocach pietruszki, korzeniu lubczyka
- **Owoc żurawiny** zawiera kwasy organiczne, karotenoidy, fenolokwasy, antocyjany oraz proantocyjanidyny. Proantocyjanidyny hamują przyleganie uropatogennych bakterii do nabłonka dróg moczowych

Pacjenci w podeszłym wieku

- **Zaburzenia opróżniania pęcherza, nietrzymanie moczu, niedobór estrogenów, trudności z utrzymaniem higieny, instrumentacja**
- **Bezobjawowa bakteriuria 25-50% kobiet, 15-37% mężczyzn, nie leczyć- nie zwiększa śmiertelności, nie poprawia trzymywania moczu**
- **Często objawy nieswoiste- pogorszenie stanu ogólnego, spadek aktywności, dezorientacja, zaburzenia świadomości, brak łaknienia, nudności, bóle brzucha**
- **Większa wrażliwość na toksyczne działania leków**

Pacjent z cewnikiem

- 38% pacjentów w domach opieki, 9% w domu
- Ryzyko ZUM: kobiety, kolonizacja worka, cukrzyca, niewłaściwa pielęgnacja cewnika
- Biofilm= bakterie+białko + sole mineralne
- Nie stosować rutynowo profilaktyki farmakologicznej
- Nie leczyć bezobjawowej bakteriurii, nie wykonywać posiewów
- Leczyć objawowe zakażenie, rzadko typowe objawy ZUM- badania w przypadku gorączki, mętnego moczu, objawów ogólnych (zaburzenia świadomości, spadek RR, kwasica metaboliczna, alkaloza oddechowa)
- Przed rozpoczęciem antybiotykoterapii wymienić cewnik
- U kobiet cewnikowanych czasowo przez <7 dni, po 48 godzinach po usunięciu cewnika wykonać posiew i leczyć w przypadku dodatniego wyniku
- Posiew z cewnika- po wymianie na nowy, zawsze ze światła, nie z worka
- Wymiana cewnika u stabilnych, bezobjawowych pacjentów nie jest rutynowo zalecana
- Unikanie zakładania cewnika na stałe- w 25%-50% przypadków cewnik zakładany jest niepotrzebnie, lepsze czasowe zakładanie cewnika

Zakażenia grzybicze

- Kandyduria częsta u pacjentów hospitalizowanych- *Candida albicans* (52%), *glabrata* (16%), *crusei*
  - Najczęściej bezobjawowa kandyduria
  - Trudności w różnicowaniu kolonizacji i zakażenia
  - 5% pacjentów z kandydurią ma fungemię
- Czynniki ryzyka
  - Drenaż dróg moczowych (83%)
  - Antybiotykoterapia (90%)
  - Cukrzyca (39%)
  - Patologia dróg moczowych (38%)
  - Nowotwory (22%)
- **Bezobjawowej kandydurii** nie leczy się (neutropenia, noworodki, manipulacja na drogach moczowych)
  - Leczenie nie poprawia przeżycia, bardzo często nawrót
  - Usunąć przyczynę (cewnik)

Leczenie objawowej kandydurii

Fluconazol

- **Wydalany jest przez nerki - dawka dostosowana do GFR**
- **Osiąga wysokie stężenie w moczu- zalecany do leczenia ZUM**
- **200-400 mg/doba przez 7-14 dni**

Itraconazol

- **Wydalany przez przewód pokarmowy, a przez drogi moczowe mniej niż 0.03% z czego 40% leku w postaci nieaktywnych metabolitów**
- **Nie jest zalecany do leczenia zakażeń dróg moczowych**

Amfoterycyna B (amphotericin B deoxycholate)- konwencjonalna Fungison

- **Stosowana w przypadku oporności na flukonazol, nie stosować lipidowych postaci- źle penetrują do nerki**
- **Płukanie pęcherza amfoterycyną nie jest zalecane, tylko w przypadku nawrotów zakażenia szczepami opornymi na flukonazol (50 mg/ L sterylnej wody)**

Caspofungina , worykonazol, posaconazol nie osiągają koniecznego stężenia w moczu, stosowane w grzybicach inwazyjnych

Efekty leczenia ZUM

- **Wyleczenie**
- **Pierwotna oporność na leczenie**
- **Nawrót zakażenia (ten sam drobnoustrój w ciągu 10-21 dni)**
- **Ponowne zakażenie (reinfekcja)**
  - inny drobnoustrój do 21 dnia po wyleczeniu zum
  - ten sam lub inny drobnoustrój po 21 dniach od wyleczenia zum

Cewkowo-
śródmiażdżowe
zapalenie nerek

Ostre cewkowo-śródmiąższowe zapalenie nerek

1) ostre CŚZN wywołane przez leki (najczęstsze – >30% przypadków)

- a) NSLPZ – najczęściej fenoprofen, fenylobutazon, ibuprofen, indometacyna, naproksen, piroksykam
- b) antybiotyki – ampicilina, metycylina, penicylina, ryfampicyna, sulfonamidy, wankomycyna, cyprofliksacyna, erytromycyna,
- c) inne leki – IPP, rzadziej, np. diuretyki, cymetydyna, allopurinol, interferon, leki przeciwwirusowe

2) ostre CŚZN wywołane przez zakażenie:

- a) ostre infekcyjne CŚZN (ostre odmiedniczkowe zapalenie nerek)
- b) CŚZN towarzyszące uogólnionemu zakażeniu – bakteryjne (*Legionella spp.*, *Brucella spp.*, *Salmonella spp.*, *Streptococcus spp.*), wirusowe (EBV, CMV, wirus Hanta, HIV), inne (mykoplazmatyczne, pierwotniakowe)

Ostre cewkowo-śródmiąższowe zapalenie nerek

3) ostre CŚZN w przebiegu chorób układowych:

- a) z wtórnym KZN – toczeń rumieniowaty układowy
- b) bez wtórnego KZN – zespół Sjögrena, sarkoidoza

4) rzadkie postaci ostrego CŚZN:

- a) idiopatyczne ostre CŚZN – klinicznie AKI o nieznanej przyczynie, co uzasadnia wczesne wykonanie biopsji nerki, w której stwierdza się typowe zmiany morfologiczne
- b) zespół ostrego CŚZN z zapaleniem błony naczyńowej oka (*tubulointerstitial nephritis and uveitis syndrome* – TINU)
- c) CŚZN związane z IgG4 (*TIN IgG4-related tubulointerstitial nephritis*)
- d) ostre CŚZN w przebiegu zespołu nadwrażliwości indukowanej lekami (*drug induced hypersensitivity syndrome* – DIHS; syn. *drug reaction with eosinophilia and systemic symptoms* – DRESS).

Objawy kliniczne

Żaden pojedynczy objaw podmiotowy lub przedmiotowy nie jest charakterystyczny dla ostrego CŚZN.

Z różną częstością stwierdza się: tępy ból w okolicach lędźwiowych, skąpomocz, osutka plamisto-grudkowa o różnej lokalizacji, krwiomocz, gorączka, ból stawów, obrzęki, nadciśnienie tętnicze.

Najbardziej typowe dla polekowego ostrego CŚZN (u <40% chorych) jest: skojarzenie bólu w okolicy lędźwiowej, skąpomoczu, gorączki i osutki. Objawy pojawiają się przeciętnie w okresie 3 tyg. (od 1 dnia do >2 mies.) po rozpoczęciu przyjmowania leku.

W ostrym CŚZN towarzyszącym uogólnionemu zakażeniu dominują objawy choroby podstawowej i ostrego uszkodzenia nerek (AKI).

Badania dodatkowe

- 1. Badanie ogólne moczu:** białkomocz najczęściej niewielki (<1 g/d) lub umiarkowany (~ 2 g/d); białkomocz nerczycowy ($\geq 3,5$ g/d) sugeruje jako przyczynę NSLPZ; krwinkomocz i leukocyturia u większości chorych; eozynofiluria (eozynofile stanowią $>1\%$ leukocytów w osadzie moczu).
- 2. Badania krwi:** u chorych z polekowym ostrym CŚZN w rozmazie krwi obwodowej może występować eozynofilia.
- 3. Badania obrazowe:** w USG nerki są powiększone lub prawidłowej wielkości, o zwiększonej echogeniczności warstwy korowej.
- 4. Biopsja nerki:** pozwala ustalić pewne rozpoznanie; wykonywana, gdy istnieją istotne wątpliwości co do przyczyny choroby nerek, zwłaszcza gdy istniejące AKI może być spowodowane chorobą, w której jest możliwe skuteczne leczenie swoiste (np. GPKZN), lub możliwa jest postać ostrego CŚZN poddająca się leczeniu GKS.

Leczenie

1. **Usunięcie znanej lub podejrzewanej przyczyny:** intensywne leczenie ogólnoustrojowego zakażenia, odstawienie leku, który mógł wywołać ostre CŚZN.
2. **GKS:** wskazane w przypadku ostrego polekowego CŚZN, jeśli odstawienie leku sprawczego nie powoduje szybkiej poprawy, oraz w rzadkich postaciach ostrego CŚZN. Zastosowane we wczesnym okresie ograniczają stopień uszkodzenia i istotnie zwiększają szansę na powrót prawidłowej czynności nerek.

Proponowany schemat leczenia: metylprednizolon *i.v.* 0,5 g/d przez 3 dni, następnie prednizon 1 mg/kg/d. Gdy kreatyninemia zmniejszy się do wartości bliskich prawidłowym lub wyjściowym stopniowo zmniejszaj dawkę GKS do odstawienia w ciągu kilku tygodni. Jeżeli nie wystąpi poprawa w ciągu 2–3 tyg. leczenia GKS, a rozpoznanie ostrego CŚZN zostało potwierdzone badaniem histologicznym wycinka nerki można podjąć próbę leczenia cyklofosfamidem lub mykofenolanem mofetylu.

Wskazania do leczenia immunosupresyjnego w innych postaciach ostrego CŚZN są mniej jasne; powinno być poprzedzone badaniem wycinka nerki.

Przewlekłe cewkowo-śródmiąższowe zapalenie nerek

1. Pierwotne CSZN

- a) przewlekłe odmiedniczkowe zapalenie nerek (przewlekłe CSZN pochodzenia bakteryjnego)
- b) gruźlica nerek
- c) przewlekłe CSZN wywołane przez leki (m.in. leki zawierające fenacetynę lub paracetamol z kwasem salicylowym, lit, NSLPZ, cyklosporyna)
- d) przewlekłe toksyczne CSZN (zatrucia ołowiem lub kadmem)
- e) przewlekłe CSZN spowodowane przez choroby metaboliczne (dna moczanowa, hiperkalcemia, hipokaliemia, szczawianica pierwotna, cystynoza)
- f) przewlekłe CSZN spowodowane przez choroby immunologiczne (uczulenia, zespół Sjögrena, przewlekłe odrzucanie nerki przeszczepionej)
- g) przewlekłe CSZN spowodowane przez choroby krwi (niedokrwistość sierpowatokrwinkowa, choroba łańcuchów lekkich)
- h) autosomalna dominująca cewkowo-śródmiąższowa choroba nerek

Przewlekłe cewkowo-śródmiąższowe zapalenie nerek

2) wtórne CŚZN:

- a) CŚZN w przebiegu glomerulopatii
- b) CŚZN w przebiegu chorób naczyń (nefropatia niedokrwieniowa wskutek miażdżycy tętnic nerkowych)
- c) CŚZN spowodowane zaburzeniami strukturalnymi układu moczowego (torbielowatość nerek, nefropatia zaporowa, nefropatia refluksoza).

nefropatia analgetyczna	nadużywanie przez >3 lata leków przeciwbólowych w różnych połączeniach, również z NSLPZ; częstsza u kobiet	nadciśnienie tętnicze, nykturia, jałowa leukocyturia, niedokrwistość hemolityczna; charakterystyczne zwapnienia w brodawkach nerkowych w obrazie TK; nerki małe o nierównych obrysach, cechy martwicy brodawek; częstsze występowanie nowotworów układu moczowego
nefropatia wywołana litem	stosowanie litu przez ~15 lat	białkomocz >1 g/d, nadciśnienie tętnicze, może występować NDI
nefropatia ołowiowa	długotrwały kontakt z ołowiem (huty, fabryki farb, akumulatorów, rafinerie)	stężenie ołowiu w surowicy może nie być zwiększone, wydalanie w moczu (>0,6 mg/d po wlewie i.v. wersenianu sodowego) świadczy o nadmiernej ilości ołowiu w ustroju; duże stężenie kwasu moczowego w surowicy; ostre napady dny (~50%)

nefropatia dnawa	długotrwała, niekonsekwentnie leczona dna	nadciśnienie tętnicze, białkomocz <1,0 g/d, zmniejszona zdolność zagęszczania moczu; często kamica moczanowa
nefropatia hiperkalcemiczna	przewlekła hiperkalcemia	NDI moczówka prosta nerkowa (u ~20%), nerkowa utrata sodu, kwasica cewkowa dalsza; możliwa wapnica nerek i kamica moczowa; ostra hiperkalcemia może być przyczyną AKI
nefropatia hipokaliemiczna	przewlekła hipokaliemia	pozanerkowe objawy hipokaliemii, NDI (moczówka prosta nerkowa), torbiele nerek
nefropatia wywołana hiperoksalurią	wrodzone wady metaboliczne (hiperoksaluria pierwotna); po rozległej resekcji jelita cienkiego lub zabiegach omijających w przewlekłych zapaleniach jelit	wapnica nerek, kamica nerkowa

zespół Sjögrena, amyloidozą		objawy choroby podstawowej, CSZN rozwija się w ciągu 2–4 lat od początku choroby; NDI (u ~10%), kwasica cewkowa dalsza (u ~5%), hipokaliemia (nadmierna utrata przez nerki)
nefropatia popromienna	kilka lat po ekspozycji na łączną dawkę promieniowania >23 Gy (2300 radów)	nadciśnienie tętnicze, białkomocz, wolne zmniejszanie GFR
nefropatia arystolochowa (nefropatia ziół chińskich)	stosowanie preparatów (np. odchudzających, w chorobach skóry) z ziołami chińskimi (rodzina <i>Aristolochia</i> , tradycyjne nazwy chińskie <i>Mu Tong</i> , <i>Fang Ji</i>) zawierającymi kwas arystolochowy (nefrotoksyczny alkaloid)	mierny białkomocz, glukozuria, bez zmian w osadzie moczu, nasilona niedokrwistość; pewne rozpoznanie po stwierdzeniu metabolitów kwasu arystolochowego związanych z DNA komórek nerkowych; szybki postęp upośledzenia czynności nerek, który mogą częściowo hamować GKS; konieczność leczenia nerkozastępczego u >80% chorych w ciągu 2 lat; ogniska raka dróg moczowych u 40–50%

nefropatia bałkańska	endemiczna w dorzeczu Dunaju (Bułgaria, Rumunia, Bośnia i Hercegowina, Serbia); przewlekłe narażenie na kwas arystolochowy w pokarmach pochodzących ze zbóż + predyspozycja genetyczna	postępująca niedokrwistość i zmniejszanie GFR, rzadko nadciśnienie tętnicze, prowadzi do SNN w ciągu 15–20 lat, ~100-krotnie większa częstość nowotworów układu moczowego
martwica brodawek nerkowych	niedokrwienie lub uszkodzenie toksyczne (analgetyki, NSLPZ); czynniki ryzyka: cukrzyca, przeszkoda w odpływie moczu, ZUM, leki przeciwbólowe, NSLPZ	wielomocz, nykturia, kolka nerkowa; w badaniu moczu: białkomocz, leukocyturia, krwinkomocz; rozpoznanie – urografia, pielografia wstępująca
autosomalna dominująca cewkowo-śródmiąższowa choroba nerek (dawniej: torbielowatość rdzenia nerek, rodzinna młodzieńcza nefropatia hiperurykemiczna)	wrodzona, najczęściej mutacja genu uromoduliny (białko Tamma i Horsfalla); defekt błony podstawnej cewek nerkowych prowadzi do postępującego włóknienia śródmiąższu, zaniku cewek, tworzenia się mikrotorbielek cewkowych lub torbieli nerek	postępująca utrata czynności nerek, wczesna (już u nastolatków) hiperurykemia i dna moczanowa; białkomocz niewielki lub brak; niewielkie zmiany w osadzie moczu; wielkość nerek prawidłowa lub zmniejszona; leczenie: nie ma swoistego leczenia, zwalnianie postępu PChN, leczenie hiperurykemii

Dziękuję za uwagę